

ТЕМНА МАТЕРІЯ ОБРАЗІВ В СИТУАЦІЇ ЗАРАЗНОГО РЕЗОНАНСУ

В статті здійснюється концептуалізація онтологічного розділення в ситуації «заразного резонансу», який задається зокрема пандемією. Концептуалізуються зсув в масовій свідомості щодо жахливих образів, що утворюють своєрідну «темну матерію» матеріалістичного виображення сучасного капіталістичного світу, втілюючи парадигми життя, влади в певній культурно-історичній перспективі. Розкривається четвериця макрообразів, характерних системі координат сучасного світу: демон, зомбі, вампір і перевертень. Вони викривають як своєрідну субстанцію цього світу розділення-часткування, що уможливає такі процеси, як відчуження, привласнення, споживання, поглинання, експлуатація, обертання, асиміляція, задоволення, обмін, інформація, пізнання, перетворення, спустошення, зараження, щеплення. Йдеться про парадоксальний стан масової свідомості, викликаний пандемією, коли проникнення «безкінечно малого» призводить до надзвичайних соціальних процесів розділення, дистанціювання, відчуження, що виображується жахливими макрообразами, діаграми яких представлено в статті. Основним принципом дослідження є принцип додатковості, що дає змогу побудувати такі діаграми, викривши компліментарність, переплетіння й сумісність образів зомбі, демона, вампіра і перевертня в нелінійній перспективі. Діаграматичний підхід, таким чином, дозволяє висвітлити моторошне, неймовірне як повсякденне. Зомбі й вампір представлено як парадигмальні для (пост)модерної культури, що характеризується особливим граничним станом між смертю і безсмертям. Демон і перевертень повертають страхи, властиві докапіталістичному, архаїчному виображенню світу, коли людина була розміщена між божественним і тваринним вимірами. Зазначається, що фігура зомбі втілює низові феномени сучасності: мертва праця, індустріальна експлуатація, консюмеризм, масове інфікування, реклама, інформація. Вампір позначає класовий розрив і є уособленням обраності й привілею, який вона надає. Демон і перевертень представляють страхи, що присутні в консервативній й екологічній свідомості. В статті визначаються чотири трансверсали, що розсікають множинність процесів, характерних для сучасного суспільства: зомбі/зараження, що характеризує процеси передачі усього від інформації до вірусу, вампір/щеплення як можливість доступу до певної множини привілеїв, демон/спустошення, як розділення душевного й тілесного, перевертень/перетворення як взаємопроникнення різних видів життя.

Ключові слова: зомбі, вампір, демон, перевертень, виображення, зараження, щеплення, розділення.

Bescheidne Wahrheit sprech ich dir.
Wenn sich der Mensch, die kleine Narrenwelt
Gewöhnlich für ein Ganzes hält:
Ich bin ein Teil des Teils, der anfangs alles war,
Ein Teil der Finsternis, die sich das Licht gear,
Das stolze Licht, das nun der Mutter Nacht
Den alten Rang, den Raum ihr streitig macht,
Und doch gelingt's ihm nicht, da es, so viel es strebt,
Verhaftet an den Körpern klebt.
Von Körpern strömt's, die Körper macht es schön,
Ein Körper hemmt's auf seinem Gange;
So, hoff ich, dauert es nicht lange,
Und mit den Körpern wird's zugrunde gehn.

MEPHISTOPHELES (J. W. von Goethes «Faust»)

Будь-яка сукупність даних, звісно, є відносною. Так само, як і сукупність слів. Тим більше, кореляція між ними. Проте можна виокремити як певну тенденцію, що переважає

в способах осмислення світу, саме останні років двісті, домінування мікро-часток і відповідно мікро-аналізу. Елементарні частини, клітини, атоми, ДНК, мікроби, віруси, спори, біти, байти, семпли, товари – тощо *безкінечно-малого*, домінуюча маса якого заповнює всі простори буття, всі способи мислення. І це все розчиняється в потоці повстання мас – в цьому новому феномені масового суспільства, що утворило глобалізований ринок з новими медіа-комунікаціями. Присутність мас чи народу, складеного з елементарних часток – індивідів – стає все більш всеохоплюючою, інфляційною, ентропійною: в індустріальному виробництві, революційних рухах, шопінгу, культур-індустрії розваг. Всюди! Але, можливо, найбільш щільне переплетіння всіх мікрочасток спостерігається в масових хворобах, властивих цьому масовому світові. «Епідемія», «пандемія» – слова, що постійно актуалізуються і повертаються, як кризи капіталізму, виникають тут і там, а з розвитком того таки глобального капіталізму охоплюють увесь світ, відсилають до «народу», до маси, що фіксує стан/якість суспільства в категоріях статистики, обліку, обчислювання.

Усвідомлення цих феноменів викриває специфіку розвитку владних відносин і соціокультурних зв'язків у контексті кореляції політики і науки, що принаймні з середини ХХ століття постає основним предметом досліджень таких провідних філософів, як М. Фуко, Ж. Бодріяр, Б. Латур. І розкриваючи, викриваючи, або принаймні втілюючи цей зв'язок політики і науки, філософія, якщо вона не поставала в своїй окультній формі повернення до позачасового начала (грунту традиції), чи збереження йому вірності, мала обирати чи то бік політики, приміром, обслуговуючи ідеологію певної держави чи партії, чи то бік науки, відмовляючись від ілюзій метафізики чи упередженості політики, або, за марксистською вимогою Л. Альтюссера, намагатися представляти політику в науці і науку в політиці, втілюючи постулат тотожності теорії і практики в революційному русі емансипації, або шукаючи консенсусу між наукою і політикою в комунікативній раціональності. Мікроорганізми проникли саме в цей простір, набуваючи концептуалізації в контекстах біовлади, загальної вірулентності глобалізації/капіталізму тощо¹. Мікроби, віруси, грибки постають як елементарні частки буття, онтологічні одиниці, що підкріплюють політичні аргументи певного панування. Епідемії або пандемії, що постійно повертаються, лише актуалізують їхню владу. Тож не дивно, як пише Юджин Такер, що «репрезентації епідемії у масовій культурі – від «Щоденника чумного року» Данієля Дефо до сучасних фільмів про зомбі, таких як «Земля мертвих» Джорджа Ромера, – можна зрозуміти як реакцію культури на це дивне, лячне, «нелюдське життя» мікробних мереж» [Thacker, 2006, p. 3].

Але наше завдання – повернутися до *макрообразів*, що утворюють таку собі «темну матерію» чи пласт несвідомого цієї моделі світу². Виразні образи, пандемія яких постійно нагадує інфекції, що викликаються мікроорганізмами, образи, тінь від яких не дає позбутися страху. Виображення малює загрозливий світ в образах демонів, зомбі, перевертнів, вампірів тощо. І як свідчить популярна культура (через літературу, кіно, комп'ютерні ігри), вони все ще лишаються актуальними. Тож, якщо філософія є рух від образів до концептів задля того, щоб позбавити образи, а відтак і несвідоме, їх влади, спробуємо здійснити зсув від монстрів до того, що унаочнюють/уособлюють їх образи, концептуалізувавши його в ситуації пандемії. З іншого боку, складно сказати, що б мала дати філософія пізнання образів, якщо наука, яка проникла в найменші частки світу і відкрила, які на вигляд віруси, досі жодним чином не довела існування, приміром, демонів. Але, слід визнати, що це робить їх і подібні їм образи такими привабливими для філософської рефлексії. Певною мірою вони можуть бути універсальними метафорами як от «філософські зомбі» [Kirk, 2003] чи «вампір-капітал» [Лаканалія, 2010, с. 3-52.], але і як

¹ Яскраве дослідження такого проникнення мікробів як *акторів*, дія яких змінює соціальний простір і соціальні стосунки, на прикладі розвитку науки провів зокрема Б. Латур [Latour, 2001].

² Власне стаття є продовженням деяких наших розвідок світу образів [Перепелиця, 2017; Перепелиця, Храброва, 2018; Храброва, 2020].

окремий предмет все більше привертають увагу авторів досліджень на перетині філософії, соціології, культурології, історії, лінгвістики [A History, 2014; Robinson, 2011; The Zombie, 2015; Twilight, 2009; The Zombie, 2019; Zombie, 2017]. Зазвичай йдеться про тлумачення метафори, що нагадує такий собі постфейєрбахіанський підхід, який поєднує психологізм і історизм, що, наприклад, маркує вже назва книги відомого літературного критика Ніни Ауєрбах «Our Vampires, Ourselves», за якою вампіри втілюють страхи та заборонені мрії певного суспільства певної епохи. Образи на кшталт вампіра, зауважує вона, пов'язані зі страхом як «постійною культурною та особистою присутністю», яку не може розв'язати жодна раціональна/добра воля. І хоча вампірів не можна звести лише до політичної складової, проте «жоден страх не є лише особистим: він мусить зануритися у свою політичну та ідеологічну атмосферу, без якої наші самотні жахи не мають заразного резонансу» [Auerbach, 1997, р. 3]. Ми будемо рухатися саме від «заразного резонансу», малюючи діаграми жахливих образів в ситуації реального страху, але як фігур, що втілюють певні парадигми влади(/)життя, хоча і піддаються деякій культурно-історичній трансформації.

Здавалося б, немає нічого складного, аби відзначити, що демон персоніфікує стихію, яка забирає душу і є образом психічних епідемій, що безперестанку охоплювали середньовічну Європу, перевертень є виображенням захопленості природною тваринною афективністю – і разом вони засвідчують психічні/душевні хвороби, лікування яких є підґрунтям церковної влади. Натомість зомбі втілює розпад плоті/організму, в який проникла інфекція ззовні, вампір є носієм вірусу, що перетворює кров у соціальному кровообігу. Разом вони експонують картину тілесної хвороби, лікувати яку належить науці. Вірогідно, це є доладне, навіть правильне, пояснення. Однак образи доволі податливі щодо будь-яких пояснень і навряд таких, що піддаються верифікації і тим більше, фальсифікації. Утім концептуалізація насправді не є поясненням. І філософія насправді не пояснює світ. Концептуалізація надає йому певної перспективи, що уможливає й певні пояснення.

Спочатку вилучимо *безплотну* *одинокую* примару, що втілює незакриті гештальти і ресентиментальне марення про покарання і лишається на згадку про застарілий світ Духу, ще не заповнений тілесними масами і щільністю плоті – той докапіталістичний/допандемічний світ. Примара нагадує про (при)марність матеріального/тілесного світу і повертається, аби остаточно від нього звільнитися. Одинока, виключна і виключена з маси наділених плоттю тіл, вона бродить, подаючи свій етичний зойк, не маючи змоги покинути простір Зеро – точку свого розташування в системі координат сучасного світу. Примара сповіщає про реальне бажання – позбавитися обумовленості зовнішнім/обмеженості тілесним. Вона постійно торкається речей, грюкаючи, переставляючи чи руйнуючи їх, і лякаючи акторів уречевленого світу живих. Страх перед привидами виказує парадоксальність реального бажання, витісняючи його за межі присутності. Звісно, будь хто, хто мав справу з привидами, скаже, що позбутися його не просто – він завжди повертається, блукає. Блідий, безкровний, безплотний привид минулого. Майбутнього.

Четвериця макрообразів, що утворює систему координат сучасного матеріалістичного світу, – це демон, зомбі, вампір і перевертень¹. Звісно, їх можна було б розкласти попарно і викласти в поняттях діалектичної логіки чи навіть антагоністичної практики, додавши антропологічної чи соціально-політичної гостроти, хоча за деяких умов вони могли б навіть утворювати спільні союзи. Ми будемо виходити з *принципу додатковості*, адже спустошені/бездушні зомбі компліментарні порожняві одержимого демонами, а вампіру властиве перетворення що, нагадує перевертня. Образи взагалі

¹ Власне за матеріалістичним, тілесним критерієм ми їх і виокремлюємо, пропонуючи певні корективи щодо в цілому чудової концептуалізації Юджина Такера, який презентує свою четверицю фантастичних монстрів [Такер, 2017, с.124]: живий мертвець (living dead) або зомбі як алегорія нижчих класів, натовпу, маси, що відсилає до плоті (flesh), нежить (undead) або вампір як аристократ, носій принципу крові, демон (demon) як буржуа, що відсилає до м'яса (meat), фантом (phantasm) або привид як дух, потойбічний усім класам.

характеризуються *нелінійністю* і *випадковістю* зв'язків, вони нашаровуються один на одного, порушуючи причинно-наслідкові зв'язки, кордони просторів і лінійність часу, розширюючи *незбіжність/несумісність* між речами і словами, референтами і знаками. Власне усунути цей розрив не можна, адже не можна позбавитись образів. Все, що лишається від речей, з якими ми стикаємось, – їх більш-менш розмиті образи; все, що викликають слова, які ми чуємо/бачимо, – образи, що так-сяк відповідають речам, позначеним ними. Єдине, що призупиняє навалу образів – це концептуалізація. І в цьому її відрізнення від інтерпретації, яка, приміром як онейрокритика, додає образів за аналогією. Звісно, не в тім річ, щоб позбавити образи їх перцептивної сили, або подолати розбіжність між словами і речами, річ і не в тім, щоб закріпити за образами низку архетипових властивостей, річ навіть не в тім, щоб відтворити їх історичний контекст чи встановити генезу. – Концепт має бути чимось на зразок клітковини, фібри, що не перетравлюється в процесі виробництва і знищення образів. Тож, які концепти могли б виникнути у світі, наповненому множинністю демонів, вампірів, перевертнів, зомбі? Яким феноменам відповідають демонізація, вампіризм, перевертництво і зомбування? Або ще – які життєві установки вони позначають у сучасному світі? Розуміючи всю відносність образів, принаймні спробуємо визначити це в контексті епідемії чи пандемії. В пандемії людина поставлена на межу між життям і смертю¹, і парадоксальність її становища полягає в тому, що поставлена вона в цей стан *іншим життям-чи-не-життям* – проникненням іншого – безкінечно малого, що викликає *надзвичайні* соціальні наслідки/стани, коли соціальна диференціація/дистанція між людьми стає особливо виразною. Ця суспільна *відчуженість* і виображується неймовірними образами, діаграми яких ми спробуємо намалювати. Тож йдеться про такий собі *діаграматичний* підхід, який тут є доречним і має допомогти висвітлити моторошне, *неймовірне як найповсякденніше*. Подібний фукіансько-делезіанський метод, як зауважує Ю. Такер, «обертається навколо питання про форму», фіксуючи «топологічне відношення всередині форм владних відносин» і характеризується, по-перше, абстрагуванням «просторово-часової множинності», що «окупує топології всіх типів» (приміром, географічні, економічні, біологічні), по-друге, перемішуванням різних видів матерії та функцій, що породжує мутації, по-третє, виробленням нового типу реальності, виписуючи «несподівані з'єднання та неймовірні континууми», які становлять певний об'єкт дослідження, що разом дає змогу діаграмі перетинати окремі органи та системи органів, інститути, уряди, соціальні класи, технічні уклади та культурні форми [Thacker, 2005].

Демон і перевертень все ж таки ще аж надто нагадують стару образну картографію світу, в якому людина була розміщена між трансцендентним божественним і тваринним вимірами. Ба більше – переплетінням цих світів вона і була. Зомбі і вампір презентують людину в сучасній системі координат як істоту між смертю і безсмертям, коли вони вже не скріплені уявленням/поняттям душі або відсилкою до природи. Можна сказати, що вони парадигмальні саме для (пост)модерної культури.

Зомбі – живі мерці, що втратили розум, ненаситні тіла, що не мають міри і постійно прагнуть жерти людську плоть/мозок. Вони експонують страх втратити багатоманітність людського буття, яке відкрив капіталізм разом із науково-технічним прогресом, і віддатися одноманітному (пост)споживанню-(пост)виживанню. В популярній культурі вони відбивають і індустріальну механіку праці, і прагнення безкінечного споживання. Але разом із цим, вони демонструють і ризики масового суспільства – епідемії і пандемії, що розповсюджуються в наслідок щільних людських контактів. Зомбі відсилають до тріади *народ – пандемія – рабство*. Не слід забувати про їхнє походження.

¹ Ба більше, як зауважує А. Рой, пандемія – це портал між світами, вона «змушує людей порвати зі своїм минулим і виобразити свій світ заново». Вона надає нам вибір, навіть є можливістю катарсису, адже ми можемо пройти через той портал, «стягнувши за собою трупи наших упереджень і ненависті, нашої жадібності, наших банків даних і мертвих ідей, наших мертвих річок і задимленого неба. Або ми можемо пройти через нього з легкістю, з невеликим багажем, готові увийти інший світ. І готові за це боротися» [Roy, 2020].

Чорні гаїтянські раби завжди асоціюються із зомбі – тому таким кумедним є чи не найперший фільм про зомбі «Білий зомбі» (реж. В. Гальперін, 1932). У ньому зомбі натякають на безмежну експлуатацію, рабську працю, що прямо нагадує про період накопичення капіталу, індустріалізацію і колоніалізм, у той час, як топографія класичних фільмів Джорджа Ромеро занурює глядача в світ споживання.

Але передусім зомбування синонімічне інфікуванню. Що лякає, викликає гнів і обурення – це нерозбірливість, властива вірусу і яка проступає в хворобі, виображенням якої є зомбі. Це постійне «хвороба всіх урівнює»¹, навіть попри свою відносність, принаймні відповідає тому, що хвороба всім загрожує. І те, чого вона позбавляє, є основою людського буття – пам'яті, якою б вона не була. Лишається гола плоть. Субстанцією зомбі й є плоть, яку зомбі прагне постійно поглинати, тримаючись за своє посмертне/постлюдське життя. Трансверсально цього мертя-життя є зараження. Усі кліше, пов'язані з фігурою зомбі, ми можемо побачити в ранній стрічці Ромеро «Божевільні» (1973), сюжет якої розгортається саме навколо розробленого військовими вірусу, що випадково охоплює невеличке містечко, потрапивши у воду і спричинивши епідемію божевільня і нападів людей на людей.

Так чи інакше, у фігурі зомбі сходяться всі низові феномени, що утворюють антропотехніку (антропоцен) сучасності: мертва праця, індустріальна експлуатація, консюмеризм, масове інфікування, реклама і, нарешті, інформація. Інфікування й інформування стоять поруч як звичні метафори зомбування [Thacker, 2005]. Вірус розповсюджується і в режимі тілесності, і в режимі інформації. Його інформаційне розповсюдження є принциповим. Будь-який зомбі-апокаліпсис розгортається через його інформаційне викриття, адже розповсюдження інформації відбувається як розкриття правди, зняття всіх покрівів. Нарешті те, що вирізняє хворого/зомбованого – нездатність сприймати, диференціювати інформацію.

Якщо зомбі позначає інфікування й інформаційну несприятливість, вампір є його протилежністю: шкала його властивостей – від нерухливого анабіозу до неймовірних пришвидшень – нагадує інформаційні потоки, а властивість своїм укусом дарувати безсмертя – щеплення². Вампіри – безсмертні, чи такі, що воскресли з мертвого анабіозу, істоти, які для продовження свого (пост)життя мають пити кров, висмоктувати життєві соки з інших живих істот. Це аристократична істота, що вимушена вести прихований спосіб життя, свідченням чого є ніч і страх сонячного світла (це характерна інверсія для уяви: перетворити «світ» – вищий суспільний прошарок на «темряву»). Аристократичні вампіри приховують своє життя від маси народу. Вампір, принаймні від класичного образу Дракули Брема Стокера, позначає одночасно епохальний і класовий розрив, навіть поступово трансформуючись від кровопивці-феодала до кровопивці-капіталу³. Він є

¹ Принагідно зауважимо, одним з багатьох жестів, якими збагатив філософію Ф. Ніцше, було і перевертання цієї фрази: будь-яке зрівняння потрібно розглядати як хворобу.

² У другій частині коміксу Дж. Ромеро «Імперія мерців», що намалював Алекс Малсєв, розрізнення між зомбі і вампіром саме так і позначається: «укус пожирача плоті несе смерть», натомість укус вампіра «дарує вічне життя» [Romero, 2014, p. 21]. І не дивно, що цей подарунок дається під час сексуальної оргії.

³ Прикметним є й той феномен, що вампір в контексті постмодерністського розмиття істини еволюціонував, позбувшись клейма зла [A History, 2014, chapter 10]. До речі, фігура зомбі також змінилася, набуваючи все більше людських рис. Ймовірно така собі «людяність»/регуманізація монстрів є ідеологією, що спрямована на подолання класових протиріч. Подекуди йдеться про певну тенденцію щодо диференціації за критерієм більшої-меншої людяності. Приміром, романтична історія про любов між зомбі і дівчиною «Тепло наших тіл» («Warm Bodies», 2013, реж. Джонатан Левін). Хоча щодо зомбі їх «людяність» зазвичай є наслідком встановлення певної системи контролю, що поєднується з, так би мовити, людським ставленням до них чи, зрештою, інформаційною обробкою. Приміром, «Фідо» («Fido», 2006, реж. Ендрю Каррі) – зворушлива історія про дружбу хлопчика Тіммі і зомбі Фідо, що призводить до повстання проти експлуатації праці зомбі, що уособлена корпорацією «Зомкон». Нарешті, найбільш виразною така диференціація є в пародійних книжках Сета Грема-Сміта та їх масштабних екранізаціях: «Гордість і упередження і зомбі» («Pride and Prejudice and Zombies», 2016, реж. Барр Стірс) і «Президент Лінкольн: Мисливець на вампірів» («Abraham Lincoln: Vampire Hunter», 2012, реж. Тимур Бекмамбетов).

уособленням обраності, яку набуваєш як привілей через щеплення-асиміляцію. Як ми знаємо, парадигмальним для будь-якого привілею (крім живлячої крові, звісно) є сексуальна насолода. Тож вампір відсилає до тріади *обрани – щеплення – насолода*.

На поверхні вампір є «проекцією підсвідомого страху сексуальності та смерті, а також прагнення до всемогутності та вічного життя» [Petzoldt, 1998, р. 153]. У культурній історії другої половини ХХ століття вампір, що був визначений як хворий Просвітництвом, яке дедемонізувало його образ, набув усе більш людських рис і позбавився звірячих, і пройшовши через суто людські конфлікти, перетворився аж на «терапевта-смоктача» з «Навчального роману про вампіра» (1984) Адольфа Мушга [Petzoldt, 1998, р. 158]. Тож можна побудувати проекцію, за якою за сексуальністю вампіра побачити життєву енергію, коли безсмертя засвідчує прагнення до насолоди, а з іншого боку – в терапевтичному укусі, яким вампір наділяє безсмертям іншого/обраного слід розгледіти не так лібертенські хвороби на кшталт СНІД, як це було в далекі 1990-ті, а як щеплення від смерті.

Субстанцією вампіра є кров, висмокування якої з інших є умовою існування, як праця робітника для капіталіста, наркотик для наркомана або ліки для хворого. Трансверсальною цієї множини є щеплення. Щеплення стоїть поруч із *доступом* (до інформації, насолоди – певної множини привілеїв), а їх суміжність виображується у фігурі вампіра. Насправді саме можливість обирати є привілеєм обраного. В деяких фільмах про вампірів саме це й підкреслюється – зрештою, не кожна кров є смачною і чистою! Тож масове виробництво, безглузде споживання суперечать насолоді, яку можна отримати лише обираючи краще. Пандемія коронавірусу викрила й цю обраність/доступ. Принаймні дискурс вакцинації як єдиного шляху до повноцінного життя це виразно демонструє¹.

Але він демонструє і зворотній бік, що повертає старі апокаліптичні страхи, що викликають і старих демонів. Демон одночасно уособлює і знання, і спокусу. Демони заволодівають душею або забирають душу в обмін на владу над речами світу. Вони завжди засвідчують страх втратити душу і ризики захопленості матеріальним світом. Демони лишаються в популярній культурі створіннями платонізму й християнства, що сформували наші уявлення про першість турботи про душу над турботою про тіло, про те, що буцімто існують якісь духовні цінності. На світанку капіталізму тому так часто ми зустрічаємось саме з демонами. Магічні заклинання демонів мали бути спасінням від тягот праці й ключем до земних/матеріальних благ. Сила знання, що змінює світ, і доступність задоволень – у владі демонів. Утіленням цього фантазму став «Фауст» Й.-В. Гете. Субстанцією демона є душа. Душами живиться демон, і для заволодіння душею він *розділяє* душу з тілом. Трансверсальною так званої одержимості демонами є спустошення, якого боїться людина. В демонізації будь-кого завжди присутнє викриття запродавця, що занімає душу заради тілесного комфорту. А з іншого боку, це і постійний антагонізм між наукою/медициною, що лікує тіло, і релігією/магією, що лікує душу². Але те, що є умовою розділення, в перспективі виображення породжує і зворотнє – низку контамінацій. Зокрема, в фігурі демона виображується змішування інфекції з інформацією, а також щеплення з доступом. От чому імена Ілона Маска і Біла Гейтса присутні в страшилках щодо коронавірусу³.

¹ Саме вакцинація, особливо якщо вона безкоштовна, засвідчує сенс турботи капіталізму, натякаючи на рівноправність потенціалів і фіксує можливість вибору для кожного.

² Приміром, у стрічці «Шість демонів Емілі Роуз» («The Exorcism of Emily Rose», 2005, реж. Скотт Дерріксон), заснований на реальних подіях, обіграється і невдале лікування, і невдалий екзорцизм.

³ Слід звернути увагу також на характерну інверсію щодо COVID-19, яка спостерігається в конспірологічних теоріях, епідемію яких ВООЗ оголосила «масовою інфодемією». Ця інверсія найбільш виразно представлена атаками на вишки 5G [COVID-19]. Власне тут і йдеться про контамінацію, згідно з якою розповсюдження вірусу безпосередньо пов'язується з демонізованим розвитком радіо-технологій, що забезпечують розповсюдження інформації.

Якщо демони втілюють страх бути спокушеним і страх перед НТП, то фігура перевертня поєднує в собі еколого-традиціоналістську установку з ризиками впадіння в природну лють. Перевертні змінюють шкіру, постійно повертаючись до звірячого стану, нагадуючи про хиткі кордони культури/моралі, гуманізму з його цінностями людяності. Вони засвідчують страх віддатися пристрасті й перетворитися на тварюку. Перевертні лишаються в популярній культурі створіннями модерної пенітенціарної системи й психіатричної влади, що сформували наші уявлення про правильну, гідну людини поведінку. Властивості перевертня тотожні симптоматиці манії. Манія мала бути спасінням від культурно-соціальних обмежень і умовностей. Втіленням цього став Доктор Джекіл/містер Гайд Р. Стівенсона. Субстанцією перевертня є шкіра. Він змінює шкіру, перетворюючись на свою протилежність під дією природної сили – місячного випромінювання, що викликає звірячу лють, яка приводить до руйнування. Однак перевертня можна трактувати і в нейтральних тонах – як образ повернення до природи, навіть єднання з природою, що сьогодні є таким доречним. Перевертень не боїться зараження, уособлюючи взаємопроникнення різних видів життя. Трансверсальною цього є перетворення. З одного боку, це парадигма консерватора-антівакцинатора, що не так боїться зараження, як інформаційного випромінювання, метафорою чого є його залежність від місяця. Але з іншого – сучасна техно-наука дає привод спостерігати трансформацію перевертня на техно-звіра, що дає змогу перетворюватися не в зворотному русі до природи, а саме до штучно перетвореної *техно-природи* [див.: Перепелиця, Храброва, 2018].

Пандемія і надзвичайний стан, що вона легітимує, лише зривають покрив із капіталізму, виставляючи на показ форму голого життя, властиву йому. Зомбі-робітники, зомбі-споживачі, зомбі-реципієнти, зомбі-інфіковані, чий криккі права будь-якої миті можуть бути обмежені, заповнюють своєю плоттю нижчий пласт цього світу. Вампіри-обрані, що мають доступ до витонченого дозвілля, вибагливих речей, ексклюзивної інформації і щеплення від зомбування. Демони-спокусники, що спонукають працювати, стимулюють споживання, тіпають пропагандою, ваблять рекламою, зводячи буття до матеріального/тілесного/плотського (пост)життя. Перевертні-екологісти, що балансують між культурою і природою, віддаючись силі останньої. Вся ця *темна матерія* цікава навіть не так тією метаантропологією, яку ми споглядаємо на поверхні образів, як метафізикою, або онтологією, що за множинністю процесів і феноменів сучасного світу викриває єдину субстанцію, що підживлює кібер/біо/некро-владу, яка не є ані мислячою, ані протяжною – лише *розділенням, часткуванням*, що уможливує всю низку процесів як от: відчуження, привласнення, споживання, поглинання, експлуатація, обертання, асиміляція, задоволення, обмін, інформація, пізнання, перетворення, спустошення, зараження, щеплення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Лаканалия. 2010. № 3. Капітал-Вампір. URL : http://lacan.ru/wp-content/uploads/2017/08/lcn003_capitalvampire.pdf

Перепелиця О. М. Метаморфози суб'єкта: от/після cogito до/після libido. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Філософія. Філософські перипетії*. 2017. Випуск 56. С. 9-14.

Перепелиця О. М., Храброва О. В. Перевертень: одвічне повернення людини/звіра. *Творчість Г.С. Сковороди як метатекст української культури. Памяті Мирослава Поповича: Матеріали XXVI Харківських міжнародних сквородинівських читань (ОКЗ «Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди», 28-29 вересня 2018 р.)*. Харків: Майдан, 2018. С. 296-302.

Такер Ю. В пыли этой планеты / пер. с англ. А. Иванова. *Такер Ю. Ужас философии: в 3-х т.; т.1*. Пермь: Гиле Пресс, 2017. 184 с.

Храброва О. В. Зомбі – плоть (пост)капіталізму. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, 2020. Випуск 62. С. 25-32. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2020-62-3>

A History of Evil in Popular Culture: What Hannibal Lecter, Stephen King, and Vampires Reveal about America. Volume 1: Evil in Film, Television, and Music / Sharon Packer and Jody Pennington, editors. Santa Barbara, CA, USA : Praeger, 2014. 825 p.

Auerbach N. *Our Vampires, Ourselves*. Chicago: University Of Chicago Press, 1997. vii+231 p.

COVID-19 misinformation. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_misinformation

Kirk R. Zombies. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (First published Mon Sep 8, 2003; substantive revision Tue Mar 19, 2019) ; Edward N. Zalta (ed.). URL : <https://plato.stanford.edu/entries/zombies/#ZombPhys> .

Latour Br. *Pasteur: Guerre et paix des microbes, suivi de Irréductions*. Paris: La Découverte, «Sciences humaines et sociales», 2001. 363 p.

Petzoldt R. The Comeback of the Vampires: The History of the Motif from Medieval Legends to Contemporary Literature. *Demons: Mediators between This world and the Other Essays on Demonic Beings from the Middle Ages to the Present*. Ruth Petzoldt ; Paul Neubauer (Eds.). Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien : Lang, 1998. p. 153-164.

Robinson S. L. *Blood will tell : vampires as political metaphors before World War I*. Boston: Academic Studies Press, 2011. 214 p.

Romero G. *Empire of the Dead*. № 002. Marvel. 2014. 23 p.

Roy Arundhati: The Pandemic is a Portal, *Financial Times*, April 3, 2020. URL: <https://www.ft.com/content/10d8f5e8-74eb-11ea-95fe-fcd274e920ca>

Thacker E. Cryptobiologies. *Artnodes*. 2006. Issue 6. URL: <https://raco.cat/index.php/Artnodes/article/view/53107/479852>

Thacker E. Living Dead Networks. *The Fibreculture Journal*. 2005. Issue 4. URL <http://four.fibreculturejournal.org/fcj-018-living-dead-networks/>

The Zombie Reader. / Ed. by K. Murphy. University of Colorado; Boulder: Cognella, Inc. 2019. xv+218 p.

The Zombie Renaissance in Popular Culture. / Ed. by L. Hubner, M. Leaning, P. Manning. New York: Palgrave Macmillan, 2015. 226 p. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137276506>.

Twilight and Philosophy: Vampires, Vegetarians, and the Pursuit of Immortality / William Irwin (Series Editor), Rebecca Housel (Editor), J. Jeremy Wisniewski (Editor). New Jersey : John Wiley & Sons, Inc. 2009. 272 p.

Zombie Theory: A Reader / Ed. by S.J. Lauro. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2017. xxiii+474 p. DOI: <https://doi.org/10.5749/j.ctt1pwt6zr>.

Перепелиця Олег Миколайович

доктор філософських наук,

завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б.Шада

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи, 6, Харків, 61022

E-mail: o.perelytsia@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9825-7573>

Храброва Ольга Вікторівна

кандидат філософських наук,

доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б.Шада

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Адреса: 61022, Харків, майдан Свободи, 6.

E-mail: o.khrabrova@karazin.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2614-1066>

DARK MATTER OF IMAGES IN THE SITUATION OF CONTAGIOUS RESONANCE

Perepelytsia Oleh M.

D.Sc.in Philosophy, Head of the Department of Theoretical and Practical Philosophy named after Professor J. B. Schad

V.N. Karazin Kharkiv National University

6, Svobody sqr., 61022, Kharkiv, Ukraine

E-mail: o.perepelytsia@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9825-7573>

Khrabrova Olha V.

PhD in philosophy, associate Professor of the Department of Theoretical and Practical Philosophy named after Professor J.B.Schad

V. N. Karazin Kharkiv National University

Adress: 6 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

E-mail: o.khrabrova@karazin.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2614-1066>

ABSTRACT

The article conceptualizes the ontological separation in the situation of "contagious resonance", which is set in particular by the pandemic. There is a shift in the mass consciousness of the terrifying images that form a kind of "dark matter" of the materialist view of the modern capitalist world and embody in a certain cultural and historical perspective of the paradigm of life, power. Reveals four macro-images characteristic of the coordinate system of the modern world: demon, zombie, vampire and werewolf. They reveal as a kind of substance of this world the separation-partition that allows the following processes: alienation, appropriation, consumption, absorption, exploitation, rotation, assimilation, satisfaction, exchange, information, knowledge, transformation, desolation, infection, vaccination. This is a paradoxical state of mass consciousness caused by a pandemic, when the penetration of "infinitesimally" leads to extraordinary social processes of separation, distancing, alienation, which is represented by horrible macro images, diagrams of which are presented in the article. The main principle of the study is the principle of complementarity, which allows you to build such diagrams, exposing the complementarity, intertwining and compatibility of images of zombies, demons, vampires and werewolves in nonlinear perspective. The diagrammatic approach, therefore, allows you to highlight the eerie, incredible as everyday.

Zombies and vampires are presented as paradigmatic for (post)modern culture, characterized by a special boundary state between death and immortality. The demon and the werewolf return the fears inherent in the pre-capitalist, archaic image of the world, when man was placed between the divine and animal dimensions. It is noted that the zombie figure embodies the grassroots phenomena of today: dead labor, industrial exploitation, consumerism, mass infection, advertising, information. A vampire marks a class gap and is the epitome of choice and the privilege it confers. The demon and the werewolf represent the fears present in the conservative and ecological consciousness. The article identifies four transversals that dissect the multiplicity of processes characteristic of modern society: zombies / infection, which characterizes the processes of transmission of everything from information to virus, vampire / vaccination as access to a set of privileges, demon / desolation, as separation of mental and physical, werewolves / transformations as interpenetration of different types of life.

Keywords: zombie, vampire, demon, werewolf, image, infection, vaccination, separation.

REFERENCES

Auerbach, N. (1997). *Our Vampires, Ourselves*. Chicago: University Of Chicago Press.

COVID-19 misinformation. In *Wikipedia*. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_misinformation

- Hubner, L., Leaning, M., Manning, P. (Edit.) (2015). *The Zombie Renaissance in Popular Culture*. New York: Palgrave Macmillan.
- Irwin, W., Housel, R., Wisnewski, J. (Edit.) (2009). *Twilight and Philosophy: Vampires, Vegetarians, and the Pursuit of Immortality*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Khrabrova, O. V. (2020). Zombie as a flesh of (post)capitalism. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (62), 25-32. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2020-62-3> (In Ukrainian).
- Kirk, R. (2019). Zombies. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (First published Mon Sep 8, 2003; substantive revision Tue Mar 19, 2019); Edward N. Zalta (ed.). URL : <https://plato.stanford.edu/entries/zombies/#ZombPhys>
- Lacanalia. 2010. No. 3. Capital-Vampire. URL: http://lacan.ru/wp-content/uploads/2017/08/lcn003_capitalvampire.pdf (In Russian).
- Latour, Br. (2001). *Pasteur: War and Peace of Microbes, followed by Irréductions*. Paris: La Découverte, «Sciences humaines et sociales», 2001. (In France)
- Lauro, S. J. (Edit.) (2017). *Zombie theory: a reader*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Murphy, K. (Edit.) (2019). *The Zombie Reader*. University of Colorado; Boulder: Cognella, Inc.
- Packer, S., Pennington, J. (Edit.) (2014). *A History of Evil in Popular Culture: What Hannibal Lecter, Stephen King, and Vampires Reveal about America. Volume 1: Evil in Film, Television, and Music*. Santa Barbara: Praeger.
- Perepelytsia, O. M. (2017). THE METAMORPHOSES OF THE SUBJECT: OF/AFTER COGITO BEFORE/AFTER LIBIDO. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (56), 9-14. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2017-56-2>. (In Ukrainian).
- Perepelytsia, O. M., Khrabrova O. V. (2018). Werewolf: the eternal return of human / beast. *G.S. Skovoroda creativity as a metatext of Ukrainian culture. In memory of Myroslav Popovych: Materials of the XXVI Kharkiv International Skovoroda Readings (OKS "National Literary Memorial Museum of G.S. Skovoroda, September 28-29, 2018)*. Kharkiv: Maidan. 296-302. (In Ukrainian).
- Petzoldt, R. (1997). The Comeback of the Vampires: The History of the Motif from Medieval Legends to Contemporary Literature. *Demons: Mediators between This world and the Other Essays on Demonic Beings from the Middle Ages to the Present*. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang. p. 153-164.
- Robinson, S. (2011). *Blood will tell: vampires as political metaphors before World War I*. Boston: Academic Studies Press.
- Romero, G. (2014). *Empire of the Dead*. № 002. Marvel.
- Roy, A. (2020). The Pandemic is a Portal. *Financial Times*, April 3. Available here: <https://www.ft.com/content/10d8f5e8-74eb-11ea-95fe-fcd274e920ca>
- Thacker, E. (2006). Cryptobiologies. *Artnodes*. Issue 6. URL: <https://raco.cat/index.php/Artnodes/article/view/53107/479852>
- Thacker, E. (2017). *Horror of Philosophy*: in. 3 v. V. 1: In The Dust Of This Planet. Perm: HylePress. (In Russian).
- Thacker, E. (2005). Living Dead Networks. *The Fibreculture Journal*. Issue 4. URL <http://four.fibreculturejournal.org/fcj-018-living-dead-networks/>.

Article arrived: 02.05.2021

Accepted: 23.05.2021